

Edyta Rutkowska-Tomaszewska*, Artur Zwaliński**

Przegląd antykonsumenckich praktyk rynkowych dotyczących usług finansowych w świetle decyzji Prezesa UOKiK wydanych w 2022 roku¹

Spis treści

- I. Wprowadzenie
- II. Decyzje Prezesa UOKiK w sprawach stosowania niedozwolonych klauzul we wzorcach umów dotyczących usług finansowych wydane w 2022 roku
 1. Decyzje dotyczące klauzul dotyczących opłat dystrybucyjnych i alokacyjnych w umowach Ubezpieczenia z Funduszem Kapitałowym
 2. Decyzja w sprawie stosowania klauzul dotyczących śmierci współposiadacza rachunku we wzorcach umów rachunku bankowego
 3. Decyzja w sprawie stosowania niedozwolonych klauzul umownych w regulaminie wykonywania zleceń w obrocie na rynku instrumentami OTC
- III. Decyzje Prezesa UOKiK w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów dotyczących usług finansowych wydane w 2022 roku
 1. Decyzje w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w umowach dotyczących kredytu konsumenckiego
 2. Decyzje w sprawach stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych wprowadzających w błąd
 3. Decyzja dotycząca informowania konsumentów o kursie walutowym przy rozliczaniu bezgotówkowej transakcji w walucie obcej
- IV. Podsumowanie

Streszczenie

W niniejszym artykule dokonano przeglądu decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: Prezes UOKiK, Prezes Urzędu) wydanych w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 roku. Przeanalizowano i oceniono wszystkie decyzje wydane przez Prezesa UOKiK we wskazanym wyżej okresie. Dokonano ich podziału na dwie zasadnicze kategorie wynikające z właściwości Prezesa UOKiK do wydawania decyzji w sprawach antykonsumenckich

* Profesor Uniwersytetu Wrocławskiego; doktor hab. nauk prawnych; Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego; specjalizuje się w problematyce prawa rynku finansowego ze szczególnym uwzględnieniem prawa usług finansowych, a zwłaszcza ochrony klienta (konsumenta) na tym rynku. Autorka licznych publikacji oraz organizatorka konferencji z zakresu wskazanej problematyki badawczej; e-mail: edyta.rutkowska-tomaszewska@uwr.edu.pl; ORCID: 0000-0001-9359-7034.

** Absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego; zastępca dyrektora w Departamencie Ochrony Zbiorowych Interesów Konsumentów Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Zajmuje się problematyką przestrzegania prawa konsumentów na rynku usług finansowych. Artykuł prezentuje poglądy autora i nie powinien być traktowany jako stanowisko innych podmiotów, organów lub instytucji; e-mail: artur.zwalinski@uokik.gov.pl.

Edition of that article was financed under Agreement Nr RCN/SP/0326/2021/1 with funds from the Ministry of Education and Science, allocated to the "Rozwój czasopism naukowych" programme.

¹ Przeanalizowano i oceniono w ogólnym wymiarze wszystkie decyzje Prezesa UOKiK wydane w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 roku w sprawach dotyczących stosowania niedozwolonych klauzul umownych oraz praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów w zakresie usług finansowych.

praktyk rynkowych na: decyzje w sprawach naruszenia zbiorowych interesów konsumentów oraz na decyzje w sprawie stosowania niedozwolonych postanowień umownych we wzorcach umów, a następnie w ich ramach na grupy według wiodących problemów szczegółowych. W zakresie stosowania klauzul niedozwolonych były to przede wszystkim decyzje dotyczące opłat alokacyjnych stosowanych w umowach ubezpieczeń na życie z funduszem inwestycyjnym UFK, ale także śmierci współposiadacza rachunku we wzorcach umów rachunku bankowego oraz wykonywania zleceń w obrocie na rynku instrumentami OTC. W przypadku naruszeń zbiorowych interesów konsumentów były to m.in. decyzje dotyczące zarówno umów kredytu konsumenckiego, jak i nieuczciwych praktyk rynkowych wprowadzających w błąd oraz informowania konsumentów o kursie walutowym przy rozliczaniu bezgotówkowej transakcji w walucie obcej.

Słowa kluczowe: usługa finansowa; niedozwolone klauzule umowne; praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów; nieuczciwe praktyki rynkowe wprowadzające w błąd; obowiązki informacyjne; konsument; Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów; zbiorowe interesy konsumentów; decyzje Prezesa UOKiK; ochrona konsumenta.

JEL: K12, K15, K42

I. Wprowadzenie

Prezes UOKiK, by móc skutecznie wykonywać zadania dotyczące ochrony konsumenta na rynku, w tym także na rynku usług finansowych, dysponuje instrumentarium określonym w przepisach ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów². Jednym z nich jest prawo do wydawania decyzji administracyjnych w sprawach antykonsumenckich praktyk rynkowych, tj. stosowania niedozwolonych klauzul umownych we wzorcach umów oraz praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, które w odniesieniu do rynku usług finansowych w Polsce są istotnym przejawem aktywności Prezesa UOKiK (szerzej: Rutkowska-Tomaszewska i Choptiany, 2020).

Na tle ogółu działań Prezesa UOKiK rynek usług finansowych oferowanych konsumentom postrzegany jest jako jeden z najważniejszych obszarów jego działań w ostatnich latach (szerzej: Rutkowska-Tomaszewska i Choptiany, 2020; Rutecka-Góra i Rutkowska-Tomaszewska, 2021).

Lata 2020–2021 i sytuacja pandemiczna oraz jej następstwa były okresem bardzo dużej aktywności Prezesa UOKiK w obszarze usług finansowych i wzrostu znaczenia tych działań ze względu na rosnącą skalę nadużyć (Rutkowska-Tomaszewska i Zwaliński, 2021). Prezes UOKiK wszczynał i prowadził postępowania administracyjne dotyczące nieobniżania kosztów kredytu konsumenckiego w przypadku jego wcześniejszej spłaty³, eliminacji systemów promocyjnych typu piramida⁴, a także w toku postępowań wyjaśniających badań praktyki banków w zakresie nieautoryzowanych transakcji płatniczych⁵.

² Ustawa z dnia 16.02.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. 2021 poz. 275 ze zm.); dalej: uokik.

³ M.in. dec. RŁO-10/2020, RWR-6/2020, RWR-8/2020 czy RŁO-4/2021. Pozyskano z: https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf.

⁴ M.in. dec. RGD-12/2020, RGD-8/2020, RGD-4/2021. Pozyskano z: https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf.

⁵ https://uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=17679&news_page=22.

W 2022 r. kontynuowano wcześniejsze działania Prezesa UOKiK w zakresie nieobniżania pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego w przypadku jego wcześniejszej spłaty, nieautoryzowanych transakcji płatniczych⁶ oraz eliminacji systemów promocyjnych typu piramida. Podejmowano również działania w następstwie nowych zjawisk na rynku finansowym po zakończeniu pandemii COVID-19 oraz w związku z wojną w Ukrainie, jak wzrost stóp procentowych i spowolnienie gospodarcze. Konsumentów, którzy zaciągnęli w bankach kredyty hipoteczne ze zmienną stopą procentową zaczęli zmagać się z rosnącym oprocentowaniem tych kredytów, a co za tym idzie – wzrostem wysokości rat kapitałowo-odsetkowych. Rostąca inflacja i niechęć banków do podwyższania oprocentowania depozytów nasiliła jednak u konsumentów presję ochrony wartości oszczędności. Prezes UOKiK wydał w dniu 11 maja 2022 r. stanowisko w sprawie wcześniejszej spłaty kredytu hipotecznego⁷ i wszczął wobec 17 banków⁸ postępowania wyjaśniające mające na celu zbadanie czy i w jaki sposób banki dokonują rozliczenia wcześniejszej spłaty kredytu na podstawie art. 39 ustawy o kredycie hipotecznym⁹.

Do przedstawienia działań Prezesa UOKiK podjętych w 2022 r. wykorzystano dane zamieszczone na stronie UOKiK¹⁰. W okresie objętym badaniem (2022 rok) Prezes UOKiK wydał łącznie 20 decyzji w sprawach dotyczących ochrony konsumentów na rynku usług finansowych, z czego 16 z nich dotyczyło naruszenia zbiorowych interesów konsumentów, a 4 decyzje zostały wydane w sprawach stosowania niedozwolonych postanowień we wzorcach umów.

Zobrazowanie pełnej skali działań Prezesa UOKiK w tym okresie, poza analizowanymi decyzjami administracyjnymi, wymaga również wskazania wszystkich wszczętych postępowań administracyjnych, które się jeszcze nie zakończyły (tab. 1) oraz wystąpień do przedsiębiorców bez wszczynania postępowań administracyjnych w trybie art. 49a uokik.

Tabela 1. Liczba wszczętych postępowań w sprawach ochrony konsumentów dotyczących usług finansowych w 2022 roku¹¹

Liczba wszczętych postępowań ogółem	Postępowania wyjaśniające	Postępowania w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone	Postępowania w sprawach naruszenia zbiorowych interesów konsumentów	Postępowania w sprawie nałożenia kary na osobę zarządzającą	Postępowania w sprawie nałożenia kary	Postępowania w sprawie kontroli wykonania decyzji
72	45	4	16	3	1	3

We wskazanym okresie Prezes UOKiK 16 razy wystąpił do przedsiębiorców (instytucji finansowych) w sprawach dotyczących usług finansowych bez wszczynania postępowań administracyjnych.

⁶ W tym zakresie prowadzono wszczęte w 2021 r. postępowania wyjaśniające. Prezes UOKiK brał również aktywny udział w konsultacjach związanych z propozycjami zmian przepisów ustawy o usługach płatniczych dotyczących autoryzacji transakcji płatniczych.

⁷ Stanowisko Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie interpretacji art. 39 ustawy z dnia 23.03.2017 r. o kredycie hipotecznym oraz nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami (Dz. U. 2020 poz. 1027, 2320). Pozyskano z: <https://finanse.uokik.gov.pl/produkcja/wp-content/uploads/stanowisko-prezesa-uokik-ws-interpretacji-art-39-o-kredycie-hipotecznym.pdf>.

⁸ https://uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=18515&news_page=6.

⁹ Ustawa z dnia 23.03.2017 r. o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami (t.j.: Dz. U. 2022 poz. 2245).

¹⁰ https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf.

¹¹ Postępowania wszczęte przez Prezesa UOKiK w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 roku.

II. Decyzje Prezesa UOKiK w sprawach stosowania niedozwolonych postanowień we wzorcach umów

1. Decyzje dotyczące klauzul dotyczących opłat dystrybucyjnych i alokacyjnych w umowach Ubezpieczenia z Funduszem Kapitałowym

W badanym okresie Prezes UOKiK wydał dwie decyzje w sprawie stosowania klauzul abuzywnych dotyczących tzw. opłat alokacyjnych, które były zawarte w ogólnych warunkach ubezpieczeń (dalej: OWU) umów Ubezpieczenia z Funduszem Kapitałowym (dalej: ubezpieczenia z UFK). Są to postanowienia, które uprawniały zakłady ubezpieczeń do pobierania w trakcie trwania umowy tzw. opłat alokacyjnych – a najczęściej dotyczyły odpłatności za świadczone usługi i zmiany wysokości (zmiany opłat i prowizji).

Tabela 2. Decyzje wydane przez Prezesa UOKiK w 2022 roku w sprawach stosowania niedozwolonych klauzul dotyczących opłat alokacyjnych w umowach UFK

Lp.	Data decyzji	Nr decyzji	Nazwa banku	Wysokość kary (w PLN)
1.	2 lutego 2022 r.	DOZIK-3/2022 ^a	MetLife TUnŻiR S.A. z siedzibą w Warszawie	5 231 684
2.	3 czerwca 2022 r.	DOZIK-10/2022 ^b	Uniqą TUnŻ S.A. z siedzibą w Warszawie	10 018 523

^a Dec. nr DOZIK-3/2022. Pozyskano z: https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf.

^b Dec. nr DOZIK-10/2022. Pozyskano z: https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf.

Kwestia opłat nakładanych na konsumentów w związku z wypowiedzeniem umów ubezpieczeń z UFK była przedmiotem działań Prezesa UOKiK od 2015 roku. Wówczas zakwestionowany został mechanizm stosowany przez zakłady ubezpieczeń w przypadku wypowiedzenia umowy ubezpieczenia z UFK przez konsumenta. Przewidywał on, że z chwilą rozwiązania umowy należne konsumentowi świadczenie całkowitego wykupu pomniejszane było o określony procent wartości jednostek zgromadzonych na rachunku ubezpieczeniowych funduszy kapitałowych. Mechanizm ten był stosowany w celu zrównoważenia poniesionych przez zakłady ubezpieczeń kosztów dystrybucji i zawarcia umów. Wskazane postępowania zostały zakończone wydaniem w 2015¹² roku decyzji zobowiązujących zakłady ubezpieczeń do usunięcia skutków naruszeń m.in. poprzez podjęcie określonych działań w celu zmiany stosowanego mechanizmu wyliczenia świadczenia całkowitego wykupu w umowach ubezpieczenia z UFK. Następnie w drodze porozumień¹³ zawartych z zakładami ubezpieczeń w 2016 roku rozszerzono zakres zobowiązań na umowy zawierane z konsumentami na podstawie wzorców umownych innych niż wskazane w decyzjach.

W postępowaniach zakończonych decyzjami DOZIK-3/2022 i DOZIK-10/2022 badane były wzorce umów stosowane przez wskazane zakłady ubezpieczeń od 1 stycznia 2016 roku. W toku ww. postępowania ustalono, że zakłady ubezpieczeń stosują w tych umowach tzw. opłaty alokacyjne i dystrybucyjne.

¹² Dec. RŁO-8/2015 oraz RWR-18/2015.

¹³ Porozumienia z Axa TU S.A. oraz z MetLife TUnŻiR S.A. z 20 grudnia 2016 roku.

Oplata alokacyjna została w OWU określona jako „opłata pobierana z rachunku podstawowego jednostek uczestnictwa w pierwszym i drugim roku opłacenia umowy, po każdej wpłacie składki. Jej wysokość jest wskazana w Tabeli Opłat i Limitów jako procent składki inwestowanej. Pobierana z rachunku podstawowego poprzez umorzenie jednostek, których wartość była równa wysokości powyższej opłaty. Potrącenie następowało w dniu przeliczenia składki inwestowanej na jednostki i obciąża każdy z ubezpieczeniowych funduszy inwestycyjnych proporcjonalnie do jego udziału w wartości rachunku podstawowego. Opłata alokacyjna jest przeznaczona na pokrycie kosztów Towarzystwa związanych z zawarciem Umowy. Począwszy od trzeciego roku opłacenia Umowy opłata alokacyjna nie była pobierana”.

Natomiast opłata dystrybucyjna w OWU ubezpieczeń z UFK oferowanych przez Uniqa TUnŻ S.A. została zdefiniowana jako „określona procentowo pobierana jest poprzez odpisanie jednostek uczestnictwa z rachunku podstawowego oraz z rachunku dodatkowego w dniu przeliczenia środków pieniężnych pochodzących ze składki podstawowej oraz składki dodatkowej inwestycyjnej na jednostki uczestnictwa”¹⁴.

Prezes UOKiK w decyzjach tych zwrócił uwagę, że pomniejszanie środków zgromadzonych na rachunku jednostek uczestnictwa konsumenta w sytuacji wypowiedzenia umowy stanowi ograniczenie uprawnień konsumenta wynikających z art. 830 § 1 k.c., gdyż wywołuje podobne skutki, jak np. czasowe ograniczenie uprawnienia do wypowiedzenia umowy. Dotyczyło to zarówno jawnych opłat likwidacyjnych, tzn. takich, które pobierane są w przypadku rozwiązania umowy ubezpieczenia przed upływem okresu referencyjnego, jak i opłat ukrytych, realizowanych poprzez pobieranie w dwóch pierwszych latach umowy wysokich opłat alokacyjnych, a następnie stopniowo zwracanych w formie premii inwestycyjnych w ciągu następnych kilkunastu lat trwania umowy.

W ocenie Prezesa Urzędu, pobieranie 75% środków wpłaconych w pierwszym i 45% w drugim roku trwania umowy, a następnie niezwracanie tych środków konsumentom w przypadku wypowiedzenia umowy lub odstąpienia od niej w trybie art. 26 ust. 4 ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (dalej: *uuir*)¹⁵, naruszało dobre obyczaje kontraktowe i stanowiło wyraz nadużywania przez przedsiębiorcę uprzywilejowanej pozycji względem słabszej strony stosunku obligacyjnego. Wskutek zastosowania analizowanej opłaty alokacyjnej konsument zostaje pozbawiony faktycznej możliwości wypowiedzenia lub odstąpienia od umowy, zwłaszcza w początkowym okresie jej trwania.

W analizowanych decyzjach Prezes UOKiK uznał za sprzeczne z dobrymi obyczajami takie ukształtowanie stosunku prawnego z konsumentem, które powoduje, że w przypadku rozwiązania umowy traci on znaczną część wpłaconych środków. Nieuzasadnione jest bowiem obciążanie konsumenta wygórowanymi kosztami, niezwiązanymi z rzeczywistymi kosztami ponoszonymi przez przedsiębiorcę w tym zakresie.

Natomiast rażąco naruszenie interesów konsumenta w analizowanych sprawach przejawiało się w daleko idącej dysproporcji praw i obowiązków stron umowy na niekorzyść konsumenta, która skutkuje obciążeniem konsumenta ryzykiem związanym prowadzeniem działalności gospodarczej, tj. kosztami oferowania i dystrybucji umów UFK, gdyż wysokość prowizji dla dystrybutora

¹⁴ § 33 ust. 1 pkt 2 Ogólnych warunków indywidualnego ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi Plan Elastyczny o indeksie PE/16/01/01.

¹⁵ Ustawa z 11.09.2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (t.j.: Dz. U. 2021 poz. 1130).

zależy od umowy zawartej pomiędzy nim a zakładem ubezpieczeń. Oznacza to, że całość ryzyka gospodarczego zostaje przerzucona na konsumenta.

Prezes UOKiK w analizowanych decyzjach podkreślał, że nie kwestionuje uprawnień zakładów ubezpieczeń do pobierania opłat mających zapewnić pokrycie określonych kosztów związanych z dystrybucją produktów ubezpieczeniowych. Za abuzywny uznał jedynie konkretny mechanizm zastosowany w tych umowach, skutkujący rozliczeniem całości kosztów ponoszonych przez zakład ubezpieczeń w związku z zawarciem umowy w ciągu pierwszych lat trwania umowy. W rezultacie skutkowało to znaczącym ograniczeniem prawa konsumenta do rozwiązania umowy w każdym czasie, jak również przeniesieniem ryzyka ekonomicznego kontraktu w całości na jego słabszą stronę.

W analizowanych decyzjach (DOZIK-3/2022 oraz DOZIK-10/2022) Prezes UOKiK nałożył na oba zakłady ubezpieczeń kary w łącznej wysokości ponad 15,2 mln PLN oraz nakazał usunięcie trwających skutków naruszenia zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych. Dodatkowo, nakazano im listownie poinformować w terminie 1 miesiąca od dnia uprawomocnienia się decyzji wszystkich konsumentów, którzy zawarli umowy zawierające kwestionowane w decyzjach postanowienia, w tym o skutkach uznania postanowień za niedozwolone postanowienia umowne.

2. Decyzja w sprawie stosowania klauzul dotyczących śmierci współposiadacza rachunku we wzorcach umów rachunku bankowego

W 2022 roku Prezes UOKiK wydał także decyzję w sprawie stosowania niedozwolonych klauzul dotyczących śmierci współposiadacza rachunku bankowego w regulaminie ING Bank Śląski S.A. dotyczącym rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz rachunków oszczędnościowych dla osób fizycznych.

Tabela 3. Decyzja wydana przez Prezesa UOKiK w sprawie stosowania niedozwolonych klauzul dotyczących śmierci współposiadacza rachunku bankowego

Lp.	Data decyzji	Nr decyzji	Nazwa banku	Wysokość kary (w PLN)
1.	27 stycznia 2022 r.	DOZIK-2/2022 ^a	ING Bank Śląski S.A. z siedzibą w Katowicach	Brak kary

^a Dec. nr DOZIK-2/2022. Pozyskano z: https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf.

Pierwsze z zakwestionowanych przez Prezesa UOKiK postanowień stanowiło, że w przypadku otrzymania przez bank dokumentu potwierdzającego śmierć jednego ze współposiadaczy rachunku, połowę zgromadzonych na nim środków bank wypłaci drugiemu współposiadaczowi, natomiast pozostałą część środków zgromadzonych na nim wypłaci zapisobiercy windykacyjnemu, a jeśli nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego – spadkobiercy lub spadkobiercom.

Drugie z zakwestionowanych postanowień dotyczyło jednoczesnej śmierci współposiadaczy rachunku. Zgodnie z tą klauzulą, w przypadku jednoczesnej śmierci współposiadaczy rachunku połowę środków zgromadzonych na rachunku bank wypłaci zapisobiercy windykacyjnemu, a jeśli nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego – spadkobiercy lub spadkobiercom po jednym ze

współposiadaczy, a drugą połowę zapisobiercy windykacyjnemu, a jeśli nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego – spadkobiercy lub spadkobiercom uprawnionym po drugim ze współposiadaczy.

Oceniając abuzywność pierwszego ze wskazanych postanowień, Prezes UOKiK uznał za naruszenie dobrych obyczajów takie postanowienie umowne, które uprawniało bank do uniemożliwienia żyjącemu współposiadaczowi rachunku dysponowania połową środków zgromadzonych na rachunku wspólnym, w razie śmierci drugiego współposiadacza. Założeniem wspólnego rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego czy oszczędnościowego jest zapewnienie dostępu do środków zgromadzonych na rachunku każdemu ze współposiadaczy samodzielnie¹⁶. Z tych powodów, w ocenie Prezesa UOKiK, bank nie był uprawniony do samodzielnego określenia jaka część środków zgromadzonych na rachunku wspólnym przypadnie spadkobiercom i żyjącemu współposiadaczowi rachunku. W takim przypadku powinny znaleźć zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego¹⁷ (art. 922 i nast.). Klauzula ta, w sposób istotny ogranicza zatem prawo żyjącego współposiadacza do skorzystania ze środków zgromadzonych na rachunku wspólnym.

Prezes UOKiK wskazał ponadto, że w sytuacji zablokowania środków przez bank po śmierci jednego ze współposiadaczy rachunku, naruszony zostaje nie tylko interes majątkowy żyjącego współposiadacza rachunku w postaci pozbawienia go dostępu do zablokowanych środków finansowych, lecz także interes w postaci traconego przez niego czasu na dopełnienie formalności, by odzyskać dostęp do zablokowanej części środków na rachunku.

Jednocześnie Prezes UOKiK nałożył ING Bank Śląski środek usunięcia skutków naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 23a uokik, w postaci obowiązku poinformowania konsumentów – współposiadaczy umów rachunków bankowych wspólnych, których integralną częścią był wzorzec zawierający zakwestionowane postanowienia i na których zgromadzone środki zostały zablokowane, a blokada ta była utrzymywana na dzień uprawomocnienia się decyzji, o uznaniu przez Prezesa UOKiK wskazanego postanowienia za niedozwolone oraz o skutkach z tego wynikających. Informacja ta miała zostać przekazana konsumentom za pośrednictwem listów poleconych w terminie 3 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji i wskazywać treść klauzuli abuzywnej oraz informować o tym, że nie wiąże ona konsumenta.

W przypadku drugiej klauzuli, odnoszącej się do jednoczesnej śmierci obu współposiadaczy rachunku, Prezes UOKiK wydał decyzję umarzającą postępowanie w tej części. Uznał, że w przypadku jednoczesnej śmierci współposiadaczy rachunku nie będzie istniała osoba, która byłaby uprawniona do dysponowania środkami zgromadzonymi na rachunku wspólnym. Prezes UOKiK zwrócił uwagę, że co do zasady śmierć obu posiadaczy rachunku wspólnego nie prowadzi do przekształcenia rachunku wspólnego w rachunek indywidualny, gdyż na miejsce zmarłych posiadaczy rachunku wstępują ich spadkobiercy. W ocenie Prezesa Urzędu postanowienie zawarte w regulaminie nie dotyczyło w istocie nabycia prawa własności do zgromadzonych na rachunku środków, w związku z czym nie naruszało także powszechnie obowiązujących zasad dziedziczenia określonych w art. 922 i nast. k.c., pozostawiając kwestię wzajemnych rozliczeń pomiędzy spadkobiercami lub zapisobiercami zmarłych jednocześnie współposiadaczy rachunku

¹⁶ W myśl art. 51a pkt 1 ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (t.j.: Dz. U. 2022 poz. 2324) w przypadku rachunku wspólnego prowadzonego dla osób fizycznych, o ile umowa rachunku bankowego nie stanowi inaczej każdy ze współposiadaczy rachunku może dysponować samodzielnie środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku.

¹⁷ Ustawa z dnia 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (t.j.: Dz. U. 2022 poz. 1360 ze zm.).

poza sferą ich relacji z bankiem jako prowadzącym rachunek wspólny. Wobec tego, że nie doszło w tym zakresie do naruszenia art. 23a uokik, postępowanie w tej części zostało umorzone jako bezprzedmiotowe¹⁸.

3. Decyzja w sprawie stosowania niedozwolonych klauzul umownych w regulaminie wykonywania zleceń w obrocie na rynku instrumentami OTC

14 października 2022 r. Prezes UOKiK wydał decyzję, w której uznał za niedozwolone postanowienia wzorców umownych Regulaminu wykonywania zleceń w obrocie instrumentami finansowymi na rynkach OTC oraz prowadzenia rachunków i rejestrów związanych z obrotem przez Biuro Maklerskie Alior Bank S.A.¹⁹.

Tabela 4. Decyzja wydana przez Prezesa UOKiK w sprawie stosowania niedozwolonych klauzul zasad zawieszenia prezentacji ofert instrumentu finansowego na rynku OTC

Lp.	Data decyzji	Nr decyzji	Nazwa banku	Wysokość kary (w PLN)
1.	14 października 2022 r.	DOZIK-14/2022 ^a	Alior Bank S.A. z siedzibą w Warszawie	Brak kary (w decyzji nałożono zobowiązanie z rekompensatą publiczną)

^a Dec. nr DOZIK-14/2022. Pozyskano z: //decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf.

Kwestionowane klauzule w regulaminie OTC dotyczyły kilku sytuacji: zawieszania prezentacji ofert danego instrumentu finansowego, zdefiniowania „błędneho kwotowania” oraz uprawnień biura maklerskiego i konsumenta w razie jego wystąpienia, a także ustalenia referencyjnych cen instrumentów finansowych innych niż prezentowane w systemie transakcyjnym Alior Banku, które mogłyby być podstawą żądania przez konsumenta ustalenia warunków zawarcia transakcji lub wykonania praw wynikających z otwartych pozycji.

Zdaniem Prezesa UOKiK kwestionowane postanowienia umowne pogarszały sytuację konsumenta jako strony stosunku zobowiązaniowego, jednocześnie stawiając w uprzywilejowanej pozycji przedsiębiorcę jako stronę umowy lepiej poinformowaną co do okoliczności ustalania m.in. faktu zaistnienia lub niezastnienia błędneho kwotowania, oceny prawidłowości kwotowania przedstawionego w systemie transakcyjnym banku czy też w zakresie uprawnień do zawieszania prezentacji ofert instrumentu finansowego. Prezes UOKiK powołał się ponadto w decyzji na „Wytyczne KNF dotyczące świadczenia usług maklerskich na rynku OTC instrumentów pochodnych”²⁰, zgodnie z którymi „firma inwestycyjna rzetelnie, precyzyjnie i w sposób niewprowadzający w błąd ustala prawa i obowiązki stron umowy o świadczenie usług maklerskich na rynku OTC instrumentów pochodnych oraz określa tryb i warunki ich świadczenia” (wytyczna 12).

Prezes Urzędu zwrócił ponadto uwagę, że katalog zdarzeń przewidzianych w Regulaminie OTC, który umożliwił spółce zawieszenie prezentacji ofert danego instrumentu finansowego miał

¹⁸ Zgodnie z art. 105 § 1 ustawy z dnia 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. 2022 poz. 200 ze zm.; dalej: k.p.a.) w zw. z art. 83 uokik, gdy postępowanie z jakiegokolwiek przyczyny stało się bezprzedmiotowe w całości albo w części, organ administracji publicznej wydaje decyzję o umorzeniu postępowania odpowiednio w całości albo w części.

¹⁹ Regulamin wykonywania zleceń w obrocie instrumentami finansowymi na rynkach OTC oraz prowadzenia rachunków i rejestrów związanych z tym obrotem przez Biuro Maklerskie Alior Bank S.A.; dalej: Regulamin OTC. Pozyskano z: <https://www.aliorbank.pl/dodatkowe-informacje/przydatne-dokumenty/biuro-maklerskie.html>.

²⁰ Wytyczne KNF dotyczące świadczenia usług maklerskich na rynku OTC instrumentów pochodnych. Pozyskano z: https://www.knf.gov.pl/dla_rynkul/regulacje_i_praktyka/rekomendacje_i_wytyczne/wytyczne_OTC?articleId=48297&p_id=18.

charakter otwarty. Bank konstruując takie postanowienia umowne, zadbał o ochronę własnych interesów kosztem interesów konsumentów, zastrzegając możliwości zawieszenia prezentacji ofert w sytuacji, gdy m.in. w wyniku postępowania partnerów technologicznych nie będzie to możliwe. Zrobił to bez wyłączenia sytuacji, gdy m.in. partnerzy banku są zobowiązani świadczyć usługi, lecz nie wywiązują się z obowiązku. Zdaniem Prezesa UOKiK przedsiębiorca powinien jasno i precyzyjnie sformułować katalog okoliczności uzasadniających zawieszenie prezentacji ofert danego instrumentu finansowego, a jego odpowiedzialność wobec konsumentów nie powinna być wyłączana z uwagi na bliżej niesprecyzowane „inne sytuacje, które spowodują niemożność kwotowania przez inne banki oferujące płynność, bądź ich dostarczania przez dostawcę kwotowań”.

W toku postępowania przedsiębiorca złożył wnioski o wydanie decyzji zobowiązującej, zgodnie z art. 23c uokik. Z uwagi na to, że zostały spełnione warunki w nim wskazane, wydana została decyzja zobowiązująca. Zgodnie z art. 23c ust. 3 uokik Prezes UOKiK nałożył na spółkę obowiązek składania w wyznaczonym terminie informacji o stopniu realizacji zobowiązania. Jednocześnie umorzono zostało jako bezprzedmiotowe postępowanie w zakresie klauzuli stanowiącej, że „Klientowi przysługuje prawo złożenia żądania dostosowania ceny transakcji zawartej w wyniku błędnego kwotowania do ceny rynkowej z chwili zawarcia transakcji. Biuro Maklerskie jest zobowiązane do spełnienia żądania Klienta”²¹.

Oprócz obowiązków informacyjnych zawartych w decyzji DOZIK-14/2022, bank zobowiązał się w niej do usunięcia trwających skutków stosowania niedozwolonych postanowień umownych, poprzez poinformowanie konsumentów o decyzji Prezesa UOKiK oraz skutkach stosowanie niedozwolonych klauzul. Bank zobowiązał się również do przekazania konsumentom rekompensaty publicznej poprzez obniżenie na wskazany w decyzji okres wysokości prowizji od zawieranych transakcji w ramach umowy o świadczenie usług wykonywania zleceń na rynkach OTC albo przekazanie na posiadany przez konsumenta rachunek maklerski w banku określonej kwoty.

III. Decyzje Prezesa UOKiK w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

1. Decyzje w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w umowach dotyczących kredytu konsumenckiego

Działania odnoszące się do przestrzegania przez przedsiębiorców przepisów ustawy o kredycie konsumenckim (dalej: ukk)²² stanowią ważny obszar aktywności Prezesa UOKiK na rynku finansowym. W latach 2019–2021 większość decyzji dotyczyło rozliczenia pozaodsetkowych kosztów kredytu w przypadku wcześniejszej jego spłaty oraz obowiązków informacyjnych określonych w ustawie o kredycie konsumenckim. W 2022 roku Prezes UOKiK wydał cztery decyzje w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów odnoszących się do kosztów kredytu konsumenckiego.

²¹ Par. 42 ust. 2 i ust. 4 Regulaminu OTC.

²² Ustawa z dnia 12.05.2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j.: Dz. U. 2022 poz. 246).

Tabela 5. Decyzje wydane przez Prezesa UOKiK w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w umowach dotyczących kredytu konsumenckiego

Lp.	Data decyzji	Nr decyzji	Nazwa banku	Wysokość kary (w PLN)
1.	25 kwietnia 2022 r.	RGD-2/2022 ^a	AVALIA Sp. z o.o. z siedzibą w Sopocie	36 898
2.	27 czerwca 2022 r.	RGD-3/2022 ^b	AIQLABS Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie	1 557 646
3.	30 września 2022 r.	RGD-9/2022	SKOK im. Franciszka Stefczyka z siedzibą w Gdyni	Brak kary (decyzja zobowiązująca)
4.	22 grudnia 2022 r.	RŁO-9/2022	1) Yes Finance S.A. w restrukturyzacji z siedzibą w Warszawie, 2) Liberis Polska Sp. z o.o. w restrukturyzacji z siedzibą w Warszawie, 3) Duo Finance Sp. z o.o. w restrukturyzacji z siedzibą w Warszawie, 4) Primus Finance Sp. z o.o. w upadłości z siedzibą w Warszawie,	598 524

^a Dec. nr RGD-2/2022. Pozyskano z: https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf.

^b Dec. nr RGD-3/2022. Pozyskano z: https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf.

Dotyczyły one zarówno odsetkowych, jak i pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego: ich zawyżania ponad ustawowe limity²³, sztucznego wydłużania umów kredytu konsumenckiego, co prowadziło do zawyżania kosztów kredytu, a także nieprawidłowego obliczania kwoty podlegającej zwrotowi w przypadku przedterminowej spłaty kredytu konsumenckiego. W sprawach tych przedmiotem rozstrzygnięcia Prezesa Urzędu była ocena czy w ustalonym stanie faktycznym przedsiębiorca (kredytodawca) dopuścił się bezprawnych działań, związanych z niewypełnieniem nakazów ustanowionych w obowiązujących przepisach prawnych. Dodać trzeba, że bezprawność działania polega na jego sprzeczności z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Natomiast dla ustalenia bezprawności działania wystarczy, że określone zachowanie koliduje z przepisami prawa (por. Szwaja, 2000, s. 117–118).

W decyzji RGD-2/2022 Prezes UOKiK stwierdził, że spółka AVALIA naruszyła zbiorowe interesy konsumentów poprzez bezzasadne wydłużanie długości okresu spłaty kredytu, jak również nieprawidłowo dokonywała rozliczeń pozaodsetkowych kosztów kredytu w przypadku jego wcześniejszej spłaty.

Odnosząc się do zarzutu bezzasadnego wydłużania długości okresu spłaty kredytu, Prezes UOKiK ustalił, że kredytodawca ustalał harmonogram spłaty kredytu na podstawie rat tygodniowych i kwartalnych. W ramach rat tygodniowych dochodziło do spłaty niemal pełnego zobowiązania (ponad 98%). Natomiast ustalanie spłaty pozostałego do spłaty zobowiązania (w szczątkowej

²³ Maksymalne odsetkowe koszty kredytu konsumenckiego określone są w art. 359 § 21 k.c., Przepis ten wyznacza maksymalną wysokość odsetek umownych. Natomiast maksymalna wysokość pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego określona jest w art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim, przy czym w okresie od dnia 31 marca 2020 r. do dnia 30 czerwca 2021 r. zostały one ustalone na jeszcze niższym poziomie przepisem art. 8d ust. 1 do ust. 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2020 poz. 1842 ze zm.).

wysokości) następowało w ramach rat kwartalnych, zazwyczaj w liczbie 7 rat, w wyjątkowo długich odstępach spłaty (13 tygodni, czyli ok. 91 dni).

W opinii Prezesa UOKiK działania kredytodawcy powodowały znaczące wydłużenie okresu trwania umowy pożyczki, co miało odzwierciedlenie w podniesieniu się granicy kwotowej maksymalnych pozaodsetkowych kosztów kredytu, obliczanej zgodnie ze wzorem wskazanym w art. 36a ukk. Opracowany i stosowany przez AVALIA model harmonogramu spłaty pożyczek prowadził do za wyższenia limitu kosztów, skutkując pobieraniem od pożyczkobiorców pozaodsetkowych kosztów w wysokości większej niż gdyby umowa pożyczki trwała wyłącznie w okresie rat tygodniowych.

Takie działanie przedsiębiorcy miało negatywny wpływ na sytuację ekonomiczną i życiową konsumenta/pożyczkobiorcy i z tych powodów zostało uznane przez Prezesa UOKiK za zachowanie rynkowe naruszające zarówno dobre obyczaje, jak i interesy konsumentów i tym samym praktykę określoną w art. 24 ust. 1 i 2 uokik. Prezes UOKiK stwierdził zaniechanie stosowania przez AVALIA wskazanej praktyki z dniem 17 lutego 2020 roku.

Drugi zarzut podniesiony w omawianej decyzji dotyczył nieuwzględniania pozaodsetkowych kosztów kredytu w całkowitym koszcie kredytu konsumenckiego, w przypadku przedterminowej jego spłaty. Takie działanie, zdaniem Prezesa UOKiK, naruszało art. 49 ust. 1 i 2 ukk i godziło w zbiorowe interesy konsumentów, stanowiąc praktykę z art. 24 ust. 1 i ust. 2 uokik. Zgodnie bowiem z literalnym brzmieniem art. 49 ust. 1 ukk, obejmującym swoim zakresem całkowity koszt kredytu zdefiniowany w art. 5 pkt 6 ukk, obejmuje on „wszelkie koszty, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt, w szczególności: a) odsetki, opłaty, prowizje, podatki i marże jeżeli są znane kredytodawcy oraz b) koszty usług dodatkowych, w szczególności ubezpieczeń, w przypadku gdy ich poniesienie jest niezbędne do uzyskania kredytu lub do uzyskania go na oferowanych warunkach – z wyjątkiem kosztów opłat notarialnych ponoszonych przez konsumenta”.

W toku postępowania Prezes UOKiK ustalił, iż kredytodawca w stosowanych wzorcach umownych umieścił regulacje związane z wcześniejszą spłatą całości lub części pożyczki przed oznaczonym w umowie terminem. W umowie wskazano, iż w razie wcześniejszej spłaty pożyczki całkowity koszt pożyczki ulegał obniżeniu o te koszty, które dotyczyły okresu, o który skrócono czas obowiązywania (w szczególności odsetki), chociażby konsument/pożyczkobiorca poniósł je przed tą spłatą. Jednakże w przypadku wcześniejszej spłaty pożyczki przed terminem ustalonym w umowie, kredytodawca w sposób nieuzasadniony nie uwzględniał wysokości pobranej prowizji jako kosztu kredytu ulegającego obniżeniu. Ponadto ustalono także, że w takim przypadku również koszty obsługi pożyczki w domu nie podlegały odpowiedniej rekalkulacji.

Prezes Urzędu uznał, że przedsiębiorca postępuje niezgodnie z przepisami ustawy o kredycie konsumenckim, a jego działania naruszają interesy konsumentów i stanowią praktykę z art. 24 ust. 1 i 2 uokik, nakazując jej zaniechanie. Nadał decyzji w tym zakresie, na podstawie art. 103 uokik, rygor natychmiastowej wykonalności. W decyzji tej, oprócz nałożenia kar o łącznej wysokości 36 898 PLN, Prezes UOKiK nakazał również AVALIA Sp. z o.o. usunięcie skutków zakwestionowanych praktyk poprzez:

- obowiązek zamieszczenia na głównej stronie internetowej spółki, w terminie 14 (czternastu) dni od dnia uprawomocnienia się przedmiotowej decyzji, i utrzymania przez okres 3 (trzech)

miesiący, na koszt przedsiębiorcy, informacji o decyzji oraz zakwestionowanych praktykach naruszających zbiorowe interesy konsumentów;

- obowiązek przekazania listem poleconym – w terminie miesiąca od daty uprawomocnienia się decyzji – do wszystkich konsumentów, którzy od dnia 16 maja 2016 r. spłacili przed terminem pożyczkę uzyskaną w AVALIA Sp. z o.o. albo w okresie od dnia 16 maja 2016 r. zawarli „Umowę pożyczki gotówkowej” i spłacili ją przed terminem pisma z informacją o wskazanej decyzji;
- obowiązek dokonania zwrotu konsumentom części pozaodsetkowych kosztów kredytu, proporcjonalnie do okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy pożyczki, w związku z jej wcześniejszą spłatą; zwrot miał przysługiwać konsumentom, którzy od dnia 16 maja 2016 r. spłacili przed terminem pożyczkę i złożą stosowną reklamację; spółka miała dokonać zwrotu odpowiedniej części kosztów w terminie 30 dni od złożenia reklamacji; obliczenie wskazanego obniżenia miało być dokonane za pomocą tzw. metody liniowej.

W kolejnej decyzji RGD-3/2022, dotyczącej AIQLABS Sp. z o.o., Prezes UOKiK stwierdził, że naruszyła ona zbiorowe interesów konsumentów poprzez:

- 1) stosowanie w umowach kredytu konsumenckiego, zawieranych od 31 marca 2020 r., pozaodsetkowych kosztów kredytu przekraczających limit maksymalnych pozaodsetkowych kosztów kredytu określony w art. 8d ust. 1 do ust. 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych²⁴ (dalej: ustawa covidowa);
- 2) pobieranie, w związku z zawartymi umowami kredytu konsumenckiego, zawyżonych odsetek umownych, przekraczających wysokość odsetek maksymalnych określonych w art. 359 § 21 k.c.

Odnosząc się do pierwszego z zarzutów, należy wskazać, że analizowane umowy zawierane przez spółkę AIQLABS podlegały pod reżim dwóch aktów prawnych – ustawy covidowej i ustawy o kredycie konsumenckim. Z tych powodów, zdaniem Prezesa Urzędu, kredytodawca powinien określić wysokość prowizji przy uwzględnieniu limitów wskazanych we wskazanych ustawach.

W art. 31zc ust. 1 ustawy covidowej przewidziano, że po terminie jej obowiązywania za pozostały okres umowy kredytodawca może pobierać pozaodsetkowe koszty kredytu w wysokości określonej przepisami ukk. Pozaodsetkowe koszty kredytu określone na podstawie przepisów ukk mogły zatem zostać pobrane dopiero po 31 marca 2021 roku. Tym samym w okresie obowiązywania przepisów ustawy covidowej kredytodawca mógł ustalić i pobrać jedynie tę część kosztów, których pobranie było dopuszczalne za okres umowy w czasie obowiązywania ustawy covidowej, czyli w wysokości obliczonej zgodnie z art. 8d tej ustawy (z założenia niższej niż wynikającej z ukk). Stanowisko takie zgodne było również z celem wprowadzenia stosownej regulacji²⁵.

Tymczasem, jak ustalono w toku postępowania, AIQLABS podzieliła wartość zobowiązania na 48 rat w równej wysokości w taki sposób, że pierwsze 24 raty obejmowały jedynie spłatę prowizji

²⁴ Ustawa z dnia 2.03.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2020 poz. 1842 ze zm.; dalej: ustawa covidowa).

²⁵ Por. dołączone do druku poselskiego nr 299 uzasadnienie do nowelizacji ustawy covidowej w pkt 2.6.

oraz odsetek, rata 25 zawiera spłatę zarówno części kapitału, jak i kosztów oraz odsetek, natomiast pozostałe 23 raty obejmować miały spłatę kapitału pożyczki oraz naliczonych odsetek. Cały koszt prowizji zawierał się zatem w 25 pierwszych ratach. Prezes UOKiK uznał, że ustalona w umowie łączna wysokość rat, w okresie obowiązywania ustawy covidowej, przekracza maksymalne pozaodsetkowe koszty kredytu określone w art. 8d ust. 1 do ust. 4 tej ustawy covidowej. Dodatkowo w rozpatrywanej sprawie doszło nie tylko do ustalenia wysokości rat kosztowych w okresie COVID-19 w wysokości przekraczającej limit ustawowy, lecz także do zawyżenia wysokości maksymalnych pozaodsetkowych kosztów kredytu, odnosząc go do całego okresu kredytowania.

Prezes UOKiK stwierdził zaprzestanie stosowania wskazanej praktyki z dniem 1 lipca 2021 roku.

Drugi zarzut postawiony spółce dotyczył zawyżania odsetek umownych, które przekraczały wysokość odsetek maksymalnych, określonych art. 359 § 2¹ k.c. Zgodnie z kodeksem cywilnym maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych stanowiących sumę stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 3,5 punktów procentowych (art. 359 § 2 k.c.).

Zgodnie z ustaleniami Prezesa UOKiK w badanym wysokości odsetek maksymalnych wynosiła:

- do 17 marca 2020 r. $(1,50 + 3,5) \times 2 =$ maksymalnie 10%,
- od 18 marca do 8 kwietnia 2020 r. $(1 + 3,5) \times 2 =$ maksymalnie 9%,
- od 9 kwietnia do 28 maja 2020 r. $(0,5 + 3,5) \times 2 =$ maksymalnie 8%,
- od 29 maja 2020 r. do 6 października 2021 r. $(0,1 + 3,5) \times 2 =$ maksymalnie 7,2%.

W toku postępowania Prezes UOKiK ustalił, że w umowach zawartych w okresie od 25 marca do 25 maja 2020 r. spółka stosowała odsetki w wysokości 10%, podczas gdy maksymalne odsetki w tym okresie wynosiły 9% (do 8 kwietnia 2020 r.) oraz 8% (od 9 kwietnia do 28 maja 2020 r.). Natomiast w umowach zawartych w okresie od 5 czerwca do 6 lipca 2020 r. odsetki wynosiły 8%, podczas gdy maksymalne odsetki w tym okresie wynosiły 7,2%.

Po otrzymaniu zawiadomienia o wszczęciu postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów przedsiębiorca poinformował, iż dokonał na nowo przeliczenia odsetek, zmienił konsumentom harmonogramy spłaty. Konsumenti zostali ponadto poinformowani o obniżeniu stóp procentowych, a ich zobowiązania zostały pomniejszone o różnicę pomiędzy pierwotnie ustalonymi odsetkami a odsetkami wynikającymi ze zmian wprowadzonych przez Radę Polityki Pieniężnej. Dlatego Prezes UOKiK stwierdził zaniechanie stosowania tej praktyki z dniem 24 czerwca 2021 roku.

W decyzji, oprócz nałożenia kar w łącznej wysokości 1 557 646 PLN, Prezes UOKiK nakazał spółce AIQLABS usunięcie skutków zakwestionowanych praktyk poprzez:

- obowiązek zamieszczenia na głównej stronie internetowej spółki, w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się decyzji, i utrzymywana przez okres 3 miesięcy, na koszt przedsiębiorcy, informacji o decyzji oraz zakwestionowanych praktykach naruszających zbiorowe interesy konsumentów;
- obowiązek przekazania listem poleconym w terminie miesiąca od daty uprawomocnienia się decyzji wszystkim konsumentów, którzy w okresie od 31 marca 2020 r. do 30 czerwca 2021 r. zawarli z spółką umowy pożyczki ratalnej, w sposób czytelny i zrozumiały pisemnej informacji o decyzji oraz zakwestionowanych praktykach naruszających zbiorowe interesy konsumentów;

- obowiązek dokonania zwrotu konsumentom, którzy w okresie objętym postępowaniem zawarli ze spółką umowy pożyczki ratalnej, bezprawnie pobranych środków tytułem zapłaty pozodsetkowych kosztów kredytu w zawyżonej wysokości, przekraczającej limit określony w ustawie covidowej; zwrot środków miał nastąpić w terminie 1 miesiąca od daty otrzymania wniosku konsumenta w tej sprawie.

W postępowaniu zakończonym decyzją RGD-9/2022 Prezes UOKiK postawił Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej im. Franciszka Stefczyka z siedzibą w Gdyni (dalej: Kasa lub Kasa Stefczyka lub SKOK Stefczyka) zarzut nieobniżania, w przypadku spłaty przez konsumenta kredytu przed terminem określonym w umowie pożyczki – w związku z zawarciem kolejnej umowy i przeznaczeniem środków nowej pożyczki na spłatę zobowiązań poprzednich – całkowitego kosztu kredytu o stosowną kwotę odpowiadającą części pobranej prowizji oraz części opłaty przygotowawczej, przypadających proporcjonalnie w stosunku do spłacanej wcześniej części kwoty kredytu, co mogło być niezgodne z art. 49 ust. 1 i 2 u.kk.

W toku postępowania Kasa Stefczyka wystąpiła do Prezesa UOKiK o wydanie decyzji zobowiązaniowej i zobowiązała się do podjęcia działań zmierzających do zakończenia naruszeń zbiorowych interesów konsumentów oraz usunięcia ich skutków. Kasa zobowiązała się m.in. do:

- obniżania całkowitego kosztu kredytu – w przypadku jego wcześniejszej spłaty – proporcjonalnie do okresu, o który skrócono okres obowiązywania umowy, tj. zgodnie z treścią art. 49 ustawy o kredycie konsumenckim; powyższe obniżenie będzie dokonywane w sposób automatyczny, tj. bez konieczności składania przez konsumenta osobnego wniosku w tym zakresie; obniżenie będzie dotyczyć wszystkich konsumentów, którzy wcześniejszej spłaty dokonali po uprawomocnieniu się decyzji;
- złożenia jednokrotnego oświadczenia woli zawierającego informację o decyzji oraz informację o możliwości złożenia wniosku przez konsumentów, którzy dokonali wcześniejszej spłaty kredytu, w celu odzyskania nadpłaconej prowizji lub opłaty przygotowawczej;
- dokonywania rozliczenia reklamacji składanych przez konsumentów w związku z oświadczeniem wskazanym powyżej, stosując tzw. liniową metodę rozliczenia kosztów kredytu; zwrot ma być dokonany w terminie 30 dni od dnia otrzymania reklamacji konsumenta;
- dokonania w terminie 30 dni od dnia otrzymania reklamacji zwrotu konsumentom na wskazany we wniosku reklamacyjnym numer rachunku bankowego, stosując tzw. liniową metodę rozliczenia kosztów kredytu.

Na Kasę Stefczyka został ponadto nałożony w decyzji obowiązek złożenia informacji o realizacji zobowiązania.

Decyzja RŁO-9/2022 została podjęta wobec czterech podmiotów (Yes Finance Sp. z o.o. w restrukturyzacji; Liberis Polska Sp. z o.o. w restrukturyzacji; Duo Finance Sp. z o.o. w restrukturyzacji; Primus Finance Sp. z o.o. w upadłości), które stosowały praktykę tzw. rolowania zadłużenia. Polegała ona na naprzemiennym udzielaniu konsumentom, którzy nie dokonali pełnej spłaty pożyczki, kolejnych pożyczek gotówkowych na spłatę poprzedniej pożyczki w okresie 120 dni od dnia wypłaty pierwszej z pożyczek oraz pobieraniu z tego tytułu przez ww. przedsiębiorców od konsumentów prowizji bez uwzględnienia ograniczeń wysokości pozaodsetkowych kosztów kredytu określonych w ustawie o kredycie konsumenckim. Zdaniem Prezesa UOKiK stanowiło to obejście

art. 36c w związku z art. 36a ukk i jednocześnie stanowiło praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów (art. 24 ust. 1 i ust. 2 uokik). W decyzji Prezes UOKiK stwierdził jednocześnie zaniechanie ww. praktyki z dniem 31 marca 2020 roku.

Model działalności adresatów omawianej decyzji polegał na tym, że pożyczkodawcy udzielali pożyczek za pośrednictwem tego samego pośrednika kredytowego (Primus Finance), z którym mieli podpisane umowy o świadczenie usług pośrednictwa w zakresie udzielania pożyczek konsumenckich. Mechanizm działania podmiotów powiązanych kapitałowo (pośrednika Primus Finance oraz instytucji pożyczkowych: Yes Finance, Duo Finance i Liberis Polska), oparty był na udzielaniu pożyczek naprzemiennie i umożliwiawał w założeniu wskazanych pożyczkodawców na ustalanie pozaodsetkowych kosztów kredytu na poziomie dużo wyższym, niż w sytuacji gdyby sami zawierali osobno kolejne umowy. W takiej sytuacji spoczywał na nich obowiązek uwzględnienia limitów określonych w art. 36c ustawy o kredycie konsumenckim. Zwrócić bowiem należy uwagę, że z literalnego brzmienia przepisu art. 36c wynika, że dotyczy on sytuacji, w której zarówno pierwszego, jak i wszystkich kolejnych kredytów udzielał ten sam kredytodawca temu samemu konsumentowi. Natomiast w analizowanej sprawie kolejnych pożyczek udzielali temu samemu konsumentowi na zmianę różni pożyczkodawcy z tej samej grupy kapitałowej.

W decyzji RŁO-9/2022 oprócz nałożenia na pożyczkodawców kary w łącznej wysokości 598 524 PLN organ ochrony konsumentów nakazał każdemu z pożyczkodawców usunięcie trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. Usunięcie skutków – w ramach przysporzenia konsumenckiego – przewidywało zwrot każdemu konsumentowi, od którego wskazani w decyzji pożyczkodawcy pobrali prowizję bez uwzględnienia ustawowych ograniczeń wysokości pozaodsetkowych kosztów kredytu, nadwyżki powstałej z tego tytułu. Prezes UOKiK nakazał również w decyzji poinformowanie każdego konsumenta, którego dotyczyła zakwestionowana w decyzji praktyka.

2. Decyzje w sprawach stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych wprowadzających w błąd

W 2022 roku Prezes UOKiK wydał łącznie siedem decyzji odnoszących się do stosowania przez przedsiębiorców operujących na rynku usług finansowych nieuczciwych praktyk rynkowych. Dwie z nich – wobec Honesto Finance Sp. z o.o. oraz Farmy Mleka S.A. – dotyczyły przekazywania konsumentom nieprawdziwych lub wprowadzających w błąd informacji w toku oferowania konsumentom przez wskazane spółki inwestycji. W decyzji wydanej wobec Vivus Finance Sp. z o.o. Prezes UOKiK umorzył jako bezprzedmiotowe postępowanie odnoszące się do kwestii reklamowania kredytu konsumenckiego oraz naruszenia stosowania kodeksu dobrych praktyk. Natomiast czwarta decyzja – wobec DM Group Sp. z o.o. – została wydana w związku z zatwierdzoną prawomocnym postanowieniem ugodą sądową w postępowaniu dotyczącej decyzji Prezesa UOKiK z 2019 r. w sprawie wprowadzenia konsumentów w błąd co do charakteru działań przedsiębiorcy w zakresie dochodzenia roszczeń odszkodowawczych na rzecz konsumentów. Dodatkowo w grudniu 2022 r. zostały wydane trzy decyzje wobec: BREWE Leasing Sp. z o.o.; PHI Wierzytelności Sp. z o.o. oraz Widsepro Froctal Limited z siedzibą w Larnace.

Tabela 6. Decyzje wydane przez Prezesa UOKiK w sprawie stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych

Lp.	Data decyzji	Nr decyzji	Nazwa banku	Wysokość kary (w PLN)
1.	21 stycznia 2022 r.	DOZIK-1/2022 ^a	VIVUS Finance Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie	Brak kary
2.	23 maja 2022 r.	RŁO-2/2022 ^b	Honesto Finance Sp. z o.o. z siedzibą w Zakościelu	45 000 zł
3.	25 lipca 2022 r.	RPZ-7/2022 ^c	Farma Mleka S.A. z siedzibą w Poznaniu	105 994 zł
4.	7 kwietnia 2022 r.	RKT-2/2022 ^d	DM Group Sp. z o.o. z siedzibą w Rzeszowie	47 716 zł (30 000 zł) ^e
5.	5 grudnia 2022 r.	RWR-3/2022	BREWE Leasing Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie	154 117 zł
6.	23 grudnia 2022 r.	RPZ-11/2022	PHI Wierzytelności Sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu	112 539 zł
7.	2 grudnia 2022 r.	RGD-10/2022	Widsepro Froctal Limited z siedzibą w Larnace (Cypr)	102 160 zł

^a Dec. nr DOZIK-1/2022. Pozyskano z: https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf.

^b Dec. nr RŁO-2/2022. Pozyskano z: https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf.

^c Dec. nr RPZ-7/2022. Pozyskano z: https://uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=18783.

^d Dec. nr RKT-2/2022. Pozyskano z: https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf.

^e Wysokość kary nałożonej w decyzji Prezesa UOKiK została obniżona ugodą sądową zawartą w dniu 7 marca 2022 r., zatwierdzoną prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wydanym w sprawie o sygn. akt: XVII AmA 18/20.

Zgodnie z dyspozycją art. 24 ust. 2 pkt 3 ww. uokik, stosowanie nieuczciwych praktyk rynkowych zdefiniowanych art. 3 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym²⁶, które mogą polegać zarówno na działaniu (art. 5 upnpr), jak i zaniechaniu (art. 6 upnpr), jest zakazaną praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Jak to wskazano w wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie, „Interpretując pojęcie praktyki wprowadzającej w błąd należy stwierdzić, że jest to każda praktyka, która w jakikolwiek sposób, w tym również przez swoją formę, wywołuje skutek w postaci co najmniej możliwości wprowadzenia w błąd »przeciętnego konsumenta«, do którego jest skierowana lub dociera, i która ze względu na swoją zwodniczą naturę może zniekształcić jego zachowanie rynkowe”²⁷.

Praktyki zarzucane przez Prezesa Urzędu w decyzjach RŁO-2/2022 i RPZ-7/2022 odnoszą się do wprowadzenia w błąd konsumentów w toku oferowania inwestycji. Zgodnie z art. 5 ust. 1 upnpr, działanie może być kwalifikowane jako wprowadzające w błąd, jeżeli w jakikolwiek sposób powoduje lub może powodować podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął. Na tle art. 5 ust. 1 upnpr kwalifikacja praktyki rynkowej jako wprowadzającej w błąd odbywa się przez pryzmat wpływu na podjęcie decyzji transakcyjnej przez przeciętnego konsumenta. Dlatego ocena działań przedsiębiorców w zakresie wprowadzenia w błąd nie odnosiła się wyłącznie do sytuacji, kiedy konsument pod wpływem praktyki już podjął decyzję, ale również do sytuacji, kiedy praktyka mogła spowodować powzięcie decyzji, której przy prawidłowym rozeznaniu sytuacji konsument by nie podjął. Jak wskazano wyżej, wprowadzającym

²⁶ Ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (t.j.: Dz. U. 2017 poz. 2070; dalej: upnpr).

²⁷ Por. wyr. SA w Warszawie z dnia 9 lutego 2011 r., sygn. akt VI ACa 694/10.

w błąd działaniem może być w szczególności rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji (art. 5 ust. 2 pkt 1 upnpr).

W przypadku Honesto Finance Sp. z o.o. postępowanie i decyzja RŁO-2/2022 Prezesa UOKiK są skutkiem postępowania wyjaśniającego, wszczętego wobec innego podmiotu – Fundico Sp. z o.o. z siedzibą w Krakowie²⁸. W toku wskazanego postępowania ustalono powiązania osobowe między Fundico Sp. z o.o. i Honesto Finance Sp. z o.o. Ustalono również, że wskazane spółki prowadzą podobną działalność związaną oferowaniem możliwości inwestowania w wierzytelności wobec podmiotów rynku finansowego, przyjęły również podobny model oferowania inwestycji poprzez platformy internetowe, gdzie wskazywały na bardzo wysokie stopy zwrotu z inwestycji (16–50% w okresie inwestycji poniżej 1 roku).

W decyzji RŁO-2/2022 Prezes UOKiK stwierdził stosowanie przez Honesto Finance nieuczciwej praktyki rynkowej, polegającej na przekazywaniu konsumentom nieprawdziwych informacji wskazujących na bezpieczeństwo i brak ryzyka w odniesieniu do oferowanych inwestycji. Spółka oferowała inwestycje polegające na nabyciu przez konsumentów praw do wynagrodzenia za sfinansowanie za spółkę kosztów zakupu lub dochodzenia roszczeń wobec banków. Spółka swoje materiały dotyczące inwestycji publikowała m.in. na stronie internetowej oraz na profilu spółki na portalu Facebook, kierując je do konsumentów. Wskazywała w nich na bezpieczeństwo inwestycji, brak ryzyka oraz na „100% pewność zwrotu” wkładu początkowego (kwoty inwestycji). W żadnej z przekazywanych informacji spółka nie informowała konsumentów o zagrożeniach związanych z realizacją umowy i możliwych ewentualnych stratach konsumenta z tego tytułu.

Prezes Urzędu uznał podawane przez spółkę informacje o bezpieczeństwie i niewystępowaniu ryzyka braku zwrotu zainwestowanych środków pieniężnych za nieprawdziwe. Charakter oferty inwestycyjnej odznaczał się dużym stopniem niepewności, gdyż posiadane przez spółkę aktywa w postaci sędziowanych „wierzytelności przyszłych”, w chwili zawierania umów inwestycyjnych z konsumentami nie miały charakteru zobowiązań wynikających z prawomocnych wyroków sądów czy zawartych ugód. Konsument/inwestor ponosił zatem znaczne ryzyko utraty części lub całości zainwestowanych środków. Jednocześnie Honesto udzielała potencjalnym inwestorom (konsumentom) nieprawdziwych informacji co do kancelarii prawnych, które miały prowadzić sprawy sądowe dotyczące roszczeń będących przedmiotem inwestycji. Prezes UOKiK ustalił, że przynajmniej część ofert dotyczyło spraw, które nie zostały w rzeczywistości przekazane do prowadzenia pełnomocnikom wskazanym w ofertach.

W decyzji RŁO-2/2022 Prezes UOKiK stwierdził, że Honesto Sp. z o.o. zaniechała stosowanie wskazanej wyżej praktyki z dniem 9 września 2022 roku.

W związku z nieudokumentowaniem obrotu osiągniętego przez spółkę w 2021 roku²⁹ z prowadzonej działalności ogółem Prezes Urzędu uznał za uzasadnione nałożenie kary pieniężnej niniejszą decyzją na podstawie art. 106 ust. 6 uokik w wysokości 35 000 PLN. Ustalając wysokość kary pieniężnej, Prezes UOKiK wziął pod uwagę okoliczności łagodzące oraz obciążające, które

²⁸ Postępowanie zakończone wydaną w dniu 31.12.2022 r. decyzją nr RŁO-10/2022. Pozyskano z: https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf.

²⁹ W toku postępowania poprzedzającego wydanie decyzji wykazano, że spółka nie złożyła w Urzędzie Skarbowym zeznania podatkowego o wysokości osiągniętego dochodu (poniesionej straty) CIT-8 za 2021 rok, a także nie udzieliła odpowiedzi na wezwania Prezesa Urzędu do wskazania i udokumentowania obrotów.

wystąpiły w sprawie³⁰, jakimi były znaczny zasięg terytorialny stwierdzonego naruszenia oraz umyślność naruszenia, jak również krótkotrwałość stosowania praktyki³¹.

We wskazanej decyzji, oprócz nałożenia kary, Prezes UOKiK nakazał Honesto Finance Sp. z o.o. usunięcie skutków zakwestionowanych praktyk poprzez:

- obowiązek zamieszczenia na oficjalnej stronie internetowej spółki, w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się przedmiotowej decyzji, i utrzymywana przez okres 1 miesiąca, informacji o decyzji Prezesa Urzędu oraz informacji o zakwestionowanych praktykach naruszających zbiorowe interesy konsumentów;
- obowiązek przekazania listem poleconym – w terminie 21 dni od daty uprawomocnienia się decyzji – do wszystkich konsumentów, którzy zawarli z Honesto Finance sp. z o.o. umowy w zakresie inwestycji polegających na nabyciu przez konsumentów praw do wynagrodzenia za sfinansowanie za spółkę kosztów zakupu lub dochodzenia roszczeń wobec banków, sformułowanej w sposób czytelny i zrozumiały pisemnej informacji o decyzji Prezesa Urzędu oraz informacji o zakwestionowanych praktykach naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W przypadku Farmy Mleka S.A. Prezes UOKiK w decyzji RPZ-7/2022 stwierdził nieuczciwą praktykę rynkową wprowadzającą konsumentów w błąd, co do sytuacji finansowej, w jakiej znajdowała się spółka. W trakcie webinarów oraz w materiałach marketingowych dotyczących bieżących planów inwestycyjnych spółka przekazywała nieprawdziwe informacje o skali prowadzonej przez nią działalności. Spółka kreśliła w nich plany inwestycyjne, w których podkreślała potencjalnie zyski z inwestycji oraz znacząco wyolbrzymiała skalę prowadzonej działalności. Podczas gdy w rzeczywistości nabyła zaledwie 11 krów, przy czym powierzyła ich chów jednemu gospodarstwu rolnemu. Na podstawie informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych spółki ustalono, że w latach 2019–2021 spółka nie osiągnęła żadnych obrotów, a w latach 2020–2021 ponosiła straty. Jednocześnie w ocenie Prezesa Urzędu określone przez spółkę cele inwestycyjne były fikcyjne. Przedsiębiorca nie zaniechał promocji i oferowania inwestycji, pomimo wypowiedzenia jej umowy o współpracę przez jedyne gospodarstwo rolne, z którym współpracował. Przedsiębiorca zaciągał kolejne zobowiązania wobec inwestorów, mimo że faktycznie zaniechał inwestycji (nabywania krów mlecznych) już w listopadzie 2020 roku.

W decyzji Prezes UOKiK nakazał spółce Farma Mleka zaniechanie stosowania praktyki i nałożył się w tym zakresie, na podstawie art. 103 uokik, rygor natychmiastowej wykonalności³², jak również przewidział środki usunięcia trwających skutków naruszenia oraz nałożył kary pieniężne zarówno na spółkę, jak i na prezesa jej zarządu. Należy mieć na względzie, że zakwestionowana praktyka stanowi nieuczciwą praktykę rynkową, której stosowanie wobec konsumentów w myśl art. 3 upnr jest bezwzględnie zakazane. Osiągnięcie tego celu jest możliwe wyłącznie w przypadku skutecznego i niezwłocznego eliminowania tego typu praktyk z obrotu. Prezes UOKiK w decyzji podkreślił, że prawidłowe informowanie konsumentów o warunkach inwestycji, a w szczególności o ryzyku inwestycyjnym jest co do zasady jednym z podstawowych obowiązków informacyjnych. Za nałożeniem rygoru natychmiastowej wykonalności w niniejszej decyzji przemawiał jednocześnie

³⁰ Zgodnie z art. 111 ust. 3 pkt 2 w zw. z art. 111 ust. 3 pkt 1) lit. a)–d) uokik.

³¹ Honesto Finance Sp. z o.o. stosowała praktykę od 16 marca do 9 września 2021 roku.

³² W myśl art. 103. Prezes UOKiK może nadać decyzji w całości lub w części rygor natychmiastowej wykonalności, jeżeli wymaga tego ważny interes konsumentów.

fakt, że przedsiębiorca nie zaniechał proponowania konsumentom inwestycji, mimo zaniechania realizacji finansowanego ze środków konsumentów przedsięwzięcia

Ze względu na fakt, iż spółka Farma Mleka w latach 2020–2021 nie osiągnęła żadnego obrotu, Prezes UOKiK, uwzględniając wysoką szkodliwość zarzuconej praktyki, na podstawie art. 106 ust. 6³³ uokik nałożył karę pieniężną w wysokości 45 994 PLN (10 000 EUR). Była to maksymalna możliwa kara jaką mógł nałożyć Prezes UOKiK.

W toku postępowania ustalono również, że prezes jednoosobowego zarządu spółki odpowiadał za wszelkie działania spółki związane z proponowaną konsumentom inwestycją w produkcję mleka krowiego. Jego podpisy widniały pod umowami zawartymi z zarządcą masy sanacyjnej, ponadto osobiście prowadził webinary i spotykał się z potencjalnymi inwestorami. Biorąc pod uwagę okoliczności sprawy, charakter zarzuconej spółce praktyki, stopień wpływu osoby zarządzającej na naruszenia oraz umyślność podejmowanych przez tę osobę działań, Prezes UOKiK uznał, że uzasadnione jest nałożenie na osobę zarządzającą kary pieniężnej³⁴ w wysokości 60 000 PLN.

W decyzji Prezes UOKiK nakazał Farma Mleka S.A. usunięcie skutków zakwestionowanych praktyk poprzez nałożenie obowiązku zamieszczenia na głównej stronie internetowej spółki oraz na jej profilu w serwisie Facebook, w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się przedmiotowej decyzji, i utrzymywana przez okres 3 miesięcy, na koszt przedsiębiorcy, informacji o decyzji oraz zakwestionowanych praktykach naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Należy również zaznaczyć, że pismem z dnia 5 kwietnia 2022 r. Delegatura zawiadomiła prokuraturę o możliwości popełnienia przestępstwa oszustwa przez Michała Mierzejewskiego. Czynności w tej sprawie prowadzone są przez Prokuraturę Rejonową Poznań-Stare Miasto.

Dodać należy, że decyzją nr RPZ 5/2022 z dnia 6 lipca 2022 r. Delegatura nałożyła na spółkę karę pieniężną w kwocie 50 000 PLN za nieudzielenie informacji żądanych na podstawie art. 50 ust. 1 uokik.

Prezes UOKiK decyzją DOZIK-1/2022 umorzył jako bezprzedmiotowe postępowanie w sprawie stosowania przez Vivus Finance Sp. z o.o. praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. W toku postępowania postawiono spółce zarzut naruszenia obowiązków informacyjnych dotyczących reklamowania kredytu konsumenckiego, określonych w ukk, poprzez podawanie w materiałach reklamowych kosztów „pierwszych pożyczek” opartych na reprezentatywnym przykładzie skonstruowanym odmiennie niż w reklamach dotyczących „kolejnych” podwyżek oraz niespełnianiu przewidzianego w „Dobrych Praktykach w zakresie standardów reklamowania kredytu konsumenckiego” przyjętych przez Związek Firm Pożyczkowych, którego członkiem jest Vivus Finance wymogu stosowania w materiałach reklamowych zasad dotyczących minimalnej powierzchni ekranu, jaką powinno zajmować tło pouczenia.

W odniesieniu do zarzutu naruszenia obowiązków informacyjnych w reklamach kredytu konsumenckiego dotyczących tzw. pierwszych pożyczek ustalono, że spółka zamieszczała informacje dotyczące kosztów pożyczki, opierając się na reprezentatywnym przykładzie skonstruowanym

³³ Art. 106 ust. 6 uokik przewiduje, że w przypadku, gdy przedsiębiorca nie osiągnął obrotu w okresie trzyletnim lub gdy obrót przedsiębiorcy obliczony na podstawie tego przepisu nie przekracza równowartości 100 000 EUR, Prezes Urzędu może nałożyć na przedsiębiorcę, w drodze decyzji, karę pieniężną w wysokości nieprzekraczającej równowartości 10 000 EUR.

³⁴ W myśl art. 106b ust. 1 uokik Prezes UOKiK może nałożyć na osobę zarządzającą karę pieniężną w wysokości do 2 000 000 PLN, jeżeli osoba ta, w ramach sprawowania swojej funkcji w czasie trwania stwierdzonego naruszenia, umyślnie dopuściła przez swoje działanie lub zaniechanie do naruszenia przez przedsiębiorcę zakazów określonych w art. 23a lub art. 24 uokik. Nałożenie na osobę zarządzającą kary pieniężnej może nastąpić wyłącznie w decyzji nakładającej na przedsiębiorcę karę pieniężną, o której mowa w art. 106 ust. 1 pkt 3a lub 4 uokik.

w odniesieniu do warunków, na jakich były udzielane właśnie te „pierwsze” pożyczki. Natomiast w reklamach dotyczących „kolejnych” podwyżek wskazywała reprezentatywny przykład, odwołujący się do warunków standardowych, na jakich zawierała z konsumentami umowy o następne pożyczki, tzn. z uwzględnieniem prowizji i odsetek.

Jak ustalono w toku postępowania, „pierwsze” i „kolejne” pożyczki stanowiły odrębne rodzaje umów. Umowy dotyczące „pierwszych” i „kolejnych” pożyczek różniły się warunkami, na jakich były zawierane, w tym przede wszystkim kosztami, jakie ponosił konsument. Co istotne, „pierwsza” pożyczka nie miała charakteru okresowej promocji, lecz znajdowała się na stałe w ofercie spółki. W ocenie Prezesa UOKiK potwierdzało to odrębność obu produktów finansowych, o której mowa w art. 8 ust. 2 ukk. Z tego względu nie było podstaw do uznania, że działania spółki naruszają art. 7 ust. 1 pkt 1, 2, 3 i ust. 2 pkt 2 w zw. z art. 8 ust. 1 i ust. 2 ukk. Tym samym w przypadku przedmiotowych działań spółki nie została spełniona przesłanka bezprawności, warunkująca uznanie określonej praktyki przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

W toku postępowania nie potwierdzono również, żeby w swoich działaniach spółka dopuściła się naruszenia dobrych obyczajów poprzez niedotrzymywanie zobowiązania do przestrzegania postanowień kodeksu dobrych praktyk. Spółka nie była sygnatariuszem „Dobrych Praktyk w zakresie standardów reklamowania kredytu konsumenckiego” i nie zobowiązała się do ich przestrzegania. Nie informowała również konsumentów, ażeby była związana zamieszczonymi w nich rekomendacjami.

Decyzja RKT-2/2022 została wydana wobec DM Group Sp. z o.o. na podstawie o art. 479^{30c} § 2 k.p.c.³⁵, w związku z ugodą sądową zawartą w dniu 7 marca 2022 r., zatwierdzoną prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wydanym w sprawie o sygn. akt: XVII AmA 18/20.

Uгода sądowa w toku postępowania sądowego dotyczącego decyzji Prezesa UOKiK wobec przedsiębiorcy jest stosunkowo nowym narzędziem³⁶, stanowiącym alternatywną w stosunku do wyroku formę zakończenia sprawy, która w wyniku skargi trafiła do sądu. Strony będą miały przy tym do dyspozycji szerszy katalog możliwych rozstrzygnięć niż SOKiK. Przykładowo, będą mogły uzgodnić cofnięcie odwołania przez skarżącego³⁷. W wyniku ugody sądowej uległ rozszerzeniu obowiązek usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów poprzez publikację oświadczenia DM Group Sp. z o.o. na fanpage’u spółki umieszczonym na Facebook. Jednocześnie została obniżona nałożona na spółkę kara pieniężna z 47 716 do 30 000 PLN.

Tytułem wyjaśnienia należy wskazać, że zmieniona ugodą decyzja Prezesa UOKiK RKT-9/2019 dotyczyła naruszenia zbiorowych interesów konsumentów poprzez wprowadzanie konsumentów w błąd co do: charakteru, w jakim działał przedsiębiorca (sugerowanie, że przedmiotem jego działalności jest dochodzenie roszczeń na rzecz poszkodowanych konsumentów, podczas gdy jedynie pośredniczy w nawiązaniu współpracy z właściwym podmiotem); kwot, które przedsiębiorca odzyskał dotychczas na rzecz poszkodowanych konsumentów; terminu wypłacenia odzyskanych na rzecz konsumentów środków; efektywności podejmowanych działań oraz liczby konsumentów,

³⁵ Zgodnie z art. 479^{30c} § 2 k.p.c. na podstawie zatwierdzonej ugody w sprawie odwołania do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Prezes Urzędu uchyla lub zmienia zaskarżoną decyzję albo wykonuje lub podejmuje inną czynność stosownie do okoliczności sprawy w zakresie swojej właściwości i kompetencji.

³⁶ Możliwość zawierania przez Prezesa UOKiK ugód na etapie postępowania sądowego została wprowadzona przepisem art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych (Dz. U. 2019 poz. 1495).

³⁷ Uzasadnienie do ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych.

którym przedsiębiorca udzielił już pomocy w dochodzeniu roszczeń. Działania te, zdaniem Prezesa UOKiK, stanowiły nieuczciwą praktykę rynkową wprowadzającą w błąd, zdefiniowaną w art. 5 ust. 1 i 2 pkt 1 upnpr, a poprzez to praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 uokik.

Decyzja RWR-3/2022 wobec BREWE Leasing Sp. z o.o. dotyczyła posługiwania się przez ten podmiot w stosunkach z konsumentami wekslem w sposób naruszający dobry obyczaj pozyskiwania kapitału na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej z wykorzystaniem papierów wartościowych do tego celu przeznaczonych. Mogło to zniekształcić zachowanie rynkowe konsumentów przez podjęcie decyzji co do przekazania środków pieniężnych, powodując przy tym przeniesienie na nich ryzyka finansowego prowadzonej przez spółkę działalności leasingowej i faktoringowej, co zdaniem Prezesa UOKiK stanowiło nieuczciwą praktykę rynkową. Drugi zarzut postawiony spółce również dotyczył nieuczciwej praktyki rynkowej, polegającej na wprowadzaniu konsumentów w błąd poprzez rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji co do bezpieczeństwa środków pieniężnych przekazywanych BREWE Leasing Sp. z o.o., co może spowodować podjęcie przez konsumentów decyzji dotyczącej zawarcia umowy, której inaczej by nie podjęli.

Przedmiotem organizowanego przez spółkę przedsięwzięcia jest oferta nabycia KWIT-u Dochodowego, formalnie stanowiącego weksel własny przedsiębiorcy, wystawionego na określoną sumę wekslową, ze ściśle określonym terminem zapłaty. Oferta kierowana jest do konsumentów poza rynkiem kapitałowym, zainteresowanych inwestycją w dobra niekonwencjonalne. W ocenie Prezesa UOKiK docelowi odbiorcy oferty KWIT-ów Dochodowych nie posiadają doświadczenia w inwestowaniu w zróżnicowane instrumenty finansowe. Są to m.in. osoby, których historia inwestycyjna ogranicza się do doświadczeń związanych z nabywaniem obligacji, a więc jest to grupa posiadająca elementarną wiedzę na temat produktów oferowanych na szeroko pojętym rynku finansowym

Weksle spółki (KWIT-y Dochodowe) wystawiane były na określoną sumę wekslową, podlegającą zapłacie we wskazanym miejscu i czasie. W zdecydowanej większości remitentami byli konsumenci. Na sumę wekslową składał się kapitał przekazany przez konsumenta w momencie zawiązania stosunku, a także umowne dyskonto. Wartość dyskonta odzwierciedlała wysokość zysku po stronie wierzyciela. Pozyskany w ten sposób kapitał zasiliał działalność podstawową prowadzoną przez spółkę, czyli świadczenie usług leasingu i faktoringu na rzecz innych przedsiębiorców. Na podstawie ustalonego stanu faktycznego Prezes UOKiK ustalił, że w ramach oferty KWIT-ów Dochodowych przedsiębiorca wykorzystywał weksle własne jako narzędzie służące pozyskiwaniu kapitału z przeznaczeniem na finansowanie prowadzonej przez siebie działalności.

W tym miejscu należy wskazać, że spółka podlegałaby obowiązkowi określonym w ustawie o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego obrotu³⁸ (dalej: uop), w tym publikowaniu informacji bieżących i okresowych, gdyby przedmiotem obrotu w takich przypadkach były instrumenty finansowe (np. obligacje). Jednak poprzez zastosowanie weksla własnego – służącego pozyskiwaniu kapitału – obowiązek ten spółki nie dotyczy. W sytuacji gdyby przedsiębiorca do finansowania swojej działalności wykorzystywał instrumenty finansowe, to ze względu na charakter i skalę organizowanego przedsięwzięcia, w szczególności

³⁸ Ustawa z dnia 29.07.2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (Dz. U. 2021 poz. 198).

liczbę konsumentów angażujących swój kapitał, ponosiłaby również obowiązek ustanowienia szerokiej gamy zabezpieczeń w celu eliminacji ryzyka poniesienia przez inwestorów strat finansowych nałożonego przepisami uop. Spółka nie podlegała zatem obowiązkom nakładanym przez prawo unijne czy krajowe. Nie była zobowiązana do ustanowienia choćby podstawowych zabezpieczeń, jakie muszą czynić firmy inwestycyjne ani też wypełniania obowiązku informacyjnego, do czego zobligowani są emitenci instrumentów finansowych. Oznacza to, że nie uczestniczy w systemie rekompensat organizowanym przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych.

W ocenie Prezesa UOKiK, decydując się na finansowanie własnej działalności ze środków pozyskiwanych od konsumentów przy wykorzystaniu papierów wartościowych, przedsiębiorcy winni posługiwać się przewidzianymi dla tego celu instrumentami prawnymi. Zdaniem Prezesa UOKiK BREWE Leasing Sp. z o.o. swoim działaniem mogła naruszać dobry obyczaj rzetelnego traktowania konsumenta w ramach zawiązywanej relacji gospodarczej. Przyjęty na potrzeby finansowania swojej działalności model biznesowy zdecydowanie odbiega na niekorzyść od prawnych oraz gospodarczych standardów stosowanych na rynku. Prezes UOKiK zwrócił również uwagę, że dobry zwyczaj prowadzenia działalności gospodarczej, w tym także podejmowania działań zapewniających jej finansowanie, nakazuje, aby kapitał obcy przedsiębiorstwa pozyskiwany był w sposób profesjonalny, z zastosowaniem rozwiązań do tego przeznaczonych.

Dlatego w opinii Prezesa UOKiK organizowane przez spółkę przedsięwzięcie mogło zostać potraktowane przez przeciętnego konsumenta jako łądząco podobne do procesów inwestycyjnych odbywających się w przestrzeni rynku kapitałowego, tym samym w istotny sposób zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przez podjęcie decyzji co do przekazania środków pieniężnych. Mogło to skutkować przeniesieniem na konsumenta ryzyka finansowego prowadzonej przez przedsiębiorcę działalności leasingowej i faktoringowej.

Odnosząc się do drugiego i trzeciego zarzutu postawionego przez Prezesa UOKiK, należy podnieść, że BREWE Leasing Sp. z o.o. w swoim przekazie reklamowym podkreślała bezpieczeństwo inwestycji. W ocenie Prezesa UOKiK sformułowania: „gwarancja bezpiecznej inwestycji”, czy „gwarancja bezpiecznej wypłaty” mogły być interpretowane przez przeciętnego konsumenta jako zapewnienie o pełnym bezpieczeństwie oferowanego przedsięwzięcia, a więc gwarancji zwrotu zaangażowanego kapitału, bez względu na zaistnienie potencjalnych negatywnych czynników rynkowych. Sformułowania użyte przez przedsiębiorcę mogą powodować po stronie odbiorcy błędne przekonanie o pełnym bezpieczeństwie organizowanego przez spółkę przedsięwzięcia. Prezes Urzędu zakwestionował również kierowane przez spółkę w ramach działań promocyjnych komunikaty i hasła określające procentowo i kwotowo zyski, jakie miały przynieść oferowane konsumentom inwestycje. Przedsiębiorca, zachęcając do zawarcia umowy, prezentował wprost kwotę zysku, którą konsument może uzyskać. Natomiast, jak wskazano w decyzji, ustalenia poczynione w toku postępowania wskazywały na brak podstaw do publikowania w materiałach reklamowych takich danych. W ocenie Prezesa Urzędu przytoczone wyżej treści mogły powodować u przeciętnego odbiorcy oferty przekonanie, że ten, angażując swoje środki w oferowane przedsięwzięcie – bez względu na zaistniałe okoliczności, osiągnie zysk w wielkości odpowiadającej deklarowanej wartości procentowej oraz kwotowej.

W odniesieniu do każdego z trzech przytoczonych zarzutów Prezes UOKiK stwierdził, że spółka stosowała nieuczciwe praktyki rynkowe i nakazał zaprzestanie ich stosowania. Ponadto na spółkę została nałożona kara w łącznej wysokości 154 117 PLN.

Decyzja RPZ-11/2022 wobec PHI Wierzytelności Sp. z o.o. dotyczyła zamieszczania przez tego przedsiębiorcę w materiałach reklamowych nieprawdziwych informacji, które mogły wprowadzać w błąd konsumentów co do pewności uzyskania wysokich zysków z inwestycji, co zdaniem Prezesa UOKiK stanowiło nieuczciwą praktykę rynkową określoną w art. 5 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym.

Spółka w ramach prowadzonej działalności oferowała konsumentom inwestycje w wierzytelności nabywane w drodze cesji od innych podmiotów. Oferowane konsumentom wierzytelności dotyczyły odszkodowań od jednostek samorządu terytorialnego z tytułu zaległych dotacji na rzecz placówek oświatowych. Z umów zawieranych z konsumentami wynikało m.in., że za czas od podpisania umowy przez kolejne 2,5 roku spółka będzie wypłacała inwestorowi odszkodowanie w wysokości 6% w skali roku, jednocześnie dając gwarancję minimalnego zysku na poziomie 15% w ciągu 2,5 roku. W opinii Prezesa UOKiK w przypadku zakwestionowanych reklam informacje w nich zawarte były nieprawdziwe i wprowadzały konsumentów w błąd. Inwestycje obejmowały bowiem wierzytelności, które nie zostały jeszcze zasądzone prawomocnymi wyrokami sądów ani ugodami zawartymi przez dane placówki i gminy. Dlatego informacje w przekazie reklamowym sugerujące pewność zasądzenia wierzytelności, a co za tym idzie ich powstanie i wysokość były nieprawdziwe. Spółka w chwili kierowania przekazu do konsumentów nie była w stanie przewidzieć w jaki sposób zakończą się postępowania sądowe dotyczące danych dotacji – w szczególności czy sąd uzna je za uzasadnione.

We wskazanej decyzji Prezes UOKiK nałożył na przedsiębiorcę karę pieniężną w wysokości 112 539 PLN oraz środek usunięcia skutków nieuczciwej praktyki rynkowej w postaci zamieszczenia na stronie spółki komunikatu o decyzji Prezesa UOKiK oraz nieuczciwej praktyce rynkowej, której dopuściła się spółka.

Prezes UOKiK w decyzji RGD-10/2022 uznał, że działania Wisepro Foctral Limited z siedzibą w Larnace (Cypr) stanowią nieuczciwą praktykę rynkową w postaci założenia, prowadzenia i propagowania systemu promocyjnego typu piramida, o którym mowa w art. 7 pkt 14 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, co stanowi naruszenie zbiorowych interesów konsumentów określone w art. 24 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów.

Spółka Wisepro Foctral Limited założyła, prowadziła i propagowała program partnerski umożliwiający konsumentom, którzy dokonali zakupu jednego z dostępnych na platformie internetowej Properly pakietów szkoleniowych dotyczących rynku Forex i zawarli umowę o świadczenie usług tradingowych na uzyskiwanie korzyści materialnych w postaci bonusów lub prowizji, które w świetle ustaleń Prezesa UOKiK były uzależnione przede wszystkim od wprowadzenia nowych członków (konsumentów) do systemu.

Zebrane w toku postępowania dowody potwierdzają, że konsument może zostać traderem i partnerem oraz zapraszać inne osoby, aby zostały traderami i partnerami, z tą jednak zasadą, że aby „zarabiać” konsument musiał wykonać określone świadczenie, tj. wykupić przynajmniej

jeden z pakietów szkoleniowych dotyczących rynku Forex oferowanych przez przedsiębiorcę a następnie podpisać umowę programu partnerskiego.

Konsumenci wabieni byli obietnicą łatwego zysku. Za dokonany wydatek związany z zakupem pakietu otrzymywali możliwość korzystania z automatycznej strategii, „robota”, który niemal bez żadnej ingerencji ze strony nabywcy ma zapewnić mu przychody w inwestowaniu na rynku Forex. Jednak uzyskane z tego tytułu przychody były niepewne, gdyż konsument mógł również ponieść stratę w granicy zainwestowanych środków. Pewność zarobku dawał dopiero udział w programie partnerskim. Przychody w tym programie były możliwe do uzyskania również pasywnie, w związku z wprowadzaniem do struktury nowych osób, które jednak muszą dokonać wpłaty tytułem zakupu pakietu.

Z okoliczności ustalonych w toku postępowania wynikało, że o ile zarabianie na strategii nie miało ustalonego wyniku, o tyle udział w programie partnerskim zapewniał i gwarantował określone przychody. Jednocześnie ustalono, że dochody z programu partnerskiego są zdecydowanie wyższe niż dochody z tradingu. Dlatego w ocenie Prezesa Urzędu, stan faktyczny sprawy wskazywał jednoznacznie, że zakup pakietu jest świadczeniem konsumenta dokonywanym za możliwość (obietnicę) uzyskania wymiernych korzyści materialnych uzyskiwanych przede wszystkim z tytułu udziału w programie partnerskim, który był oparty na wprowadzaniu nowych członków.

Decyzją RGD-10/2022 Prezes UOKiK nałożył na przedsiębiorcę karę pieniężną w wysokości 102 160 PLN, a także nakazał usunięcie skutków naruszenia zbiorowego interesu konsumentów poprzez zamieszczenie na stronie internetowej przedsiębiorcy oraz w serwisie Facebook, w którym przedsiębiorca promował swoje systemy promocyjne, komunikatu o decyzji Prezesa UOKiK oraz zakwestionowanej praktyce przedsiębiorcy.

3. Decyzja dotycząca informowania konsumentów o kursie walutowym przy rozliczaniu bezgotówkowej transakcji w walucie obcej

Tabela 7. Decyzja Prezesa UOKiK w sprawie dotycząca informowania konsumentów o kursie walutowym przy rozliczaniu bezgotówkowej transakcji w walucie obcej

Lp.	Data decyzji	Nr decyzji	Nazwa banku	Wysokość kary
1.	29 grudnia 2022 r.	DOZIK-17/2022	ING Bank Śląski S.A. z siedzibą w Katowicach	Brak kary (decyzja zobowiązująca)

W grudniu 2022 r. Prezes UOKiK wydał również decyzję wobec ING Banku Śląskiego S.A., w której to decyzji uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów nieprzekazywanie przez bank na trwałym nośniku konsumentom, którzy zawarli z bankiem umowy o kartę debetową, informacji na temat kursu walutowego stosowanego przez bank przy rozliczaniu bezgotówkowej transakcji w walucie obcej zainicjowanej przez konsumenta.

Prezes UOKiK miał świadomość, że rozliczanie transakcji walutowych dokonywanych kartą debetową (wydaną w systemie Visa lub Mastercard) jest procesem wieloetapowym (składającym się z etapu autoryzacji oraz etapu rozliczenia), w którym bierze udział wiele podmiotów (akceptant, agent rozliczeniowy/centrum rozliczeniowe, organizacja płatnicza oraz bank jako wydawca karty). Odstęp czasowy pomiędzy autoryzacją i rozliczeniem jest przy tym zależny od tego, kiedy agent rozliczeniowy przedstawia transakcję do rozliczenia, co z kolei jest uzależnione od tego,

kiedy akceptant przedstawia transakcję swojemu agentowi rozliczeniowemu (przy czym tak długo, jak transakcja nie jest rozliczona, kwota transakcji nie jest pobierana z rachunku bankowego posiadacza karty). Regulacje organizacji płatniczych zawierały informacje, w jakim maksymalnym terminie centrum/agent rozliczeniowy powinien przekazać transakcję do rozliczenia organizacji płatniczej (przy czym centrum/agent rozliczeniowy może przekazać transakcje również po upływie tego maksymalnego terminu) oraz o terminach, w których organizacja przesyła do banku transakcje do rozliczenia, po otrzymaniu transakcji od centrum/agenta rozliczeniowego. Prezes UOKiK ma również świadomość, że może wystąpić sytuacja, kiedy ostateczna kwota transakcji walutowej (przeliczonej na PLN), którą obciążony zostaje rachunek konsumenta, nie pokrywa się z kwotą transakcji (przeliczonej na PLN) z dnia jej dokonania (kwotą zablokowaną na rachunku konsumenta), co jest wynikiem występujących różnic pomiędzy zastosowanym kursem przeliczeniowym z dnia dokonania transakcji oraz z dnia jej rozliczenia przez bank (i w przypadku wystąpienia niekorzystnej różnicy kursowej skutkuje wyższą kwotą obciążenia rachunku konsumenta).

Jednocześnie w tym zakresie na gruncie przepisów obowiązującego prawa na banki został nałożony obowiązek informacyjny. Zgodnie z art. 27 pkt 3 lit. b) ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych³⁹, jeżeli transakcja płatnicza wiąże się z przeliczaniem waluty, dostawca usług płatniczych przekazuje użytkownikowi informację o kursach walutowych, w tym o referencyjnych kursach walutowych, oraz o sposobie obliczania faktycznej wysokości kursu walutowego.

W tym miejscu należy wskazać, że art. 26 ust. 1 upp, w brzmieniu z dnia wszczęcia niniejszego postępowania⁴⁰ stanowił, że dostawca jest obowiązany dostarczać użytkownikowi informacje określone w art. 27, art. 29 ust. 1 i 5, art. 31 ust. 1 i art. 32 ust. 1 w postaci papierowej lub na innym trwałym nośniku informacji, z tym że pocztą elektroniczną dostarcza je tylko na wniosek użytkownika. Informacje powinny być sformułowane w przejrzystej i czytelnej formie (od dnia 20 czerwca 2018 r., na mocy nowelizacji ustawy o usługach płatniczych z dnia 10 maja 2018 r.⁴¹, przepis ten otrzymał brzmienie: „Dostawca dostarcza użytkownikowi informacje określone w art. 27, art. 29 ust. 1 i 5, art. 31 ust. 1 i art. 32 ust. 1 w postaci papierowej lub na innym trwałym nośniku informacji. Informacje sporządza się w języku polskim lub innym języku uzgodnionym przez dostawcę i użytkownika. Informacje formułuje się w sposób łatwo zrozumiały, w przejrzystej i czytelnej formie”; powyższa zmiana treści przedmiotowego przepisu pozostaje jednak bez wpływu na niniejsze postępowanie).

Zgodnie z art. 26 ust. 2 upp, informacje określone w art. 27 upp dostawca jest obowiązany dostarczyć użytkownikowi w odpowiednim czasie przed zawarciem umowy ramowej⁴², a zatem jeszcze przed dokonaniem przez konsumenta transakcji kartowej wiążącej się z przeliczaniem waluty, co przesądza o zakresie przekazywanych informacji w odniesieniu do referencyjnego kursu walutowego, który znajdzie zastosowanie dla dokonywanych transakcji walutowych i sposobu jego wyznaczania.

³⁹ T.j.: Dz. U. 2022 poz. 2360; dalej: uup.

⁴⁰ Na dzień wszczęcia postępowania – Dz. U. 2016 poz. 1572 ze zm.

⁴¹ Dz. U. 2018 poz. 1075.

⁴² Bądź niezwłocznie po jej zawarciu, zgodnie z art. 26 ust. 3 upp („Jeżeli umowa ramowa została zawarta na wniosek użytkownika korzystającego ze środków porozumiewania się na odległość, dostawca dostarcza użytkownikowi informacje określone w art. 27 niezwłocznie po zawarciu umowy ramowej, jeżeli nie było możliwe ich dostarczenie w terminie określonym w ust. 2”).

W swoim regulaminie z 2015 r. bank zastrzegał, że obciążenie (bądź uznanie) rachunku kwotą transakcji kartowej (oraz odpowiednimi opłatami i prowizjami) nastąpi niezwłocznie, nie później niż w ciągu 3 dni roboczych po otrzymaniu przez bank z organizacji płatniczej stosownej informacji o transakcjach kartowych do rozliczenia. Regulamin wskazywał na możliwą dowolność w zakresie ostatecznego rozliczenia transakcji, a tym samym ustalenia przez bank wiążącego kursu walutowego. bank bowiem w sposób nieprecyzyjny określił w jego treści moment, w którym może dojść do rozliczenia transakcji kartowej dokonanej w walucie obcej. Miał on nastąpić maksymalnie do trzech dni od otrzymania informacji od organizacji płatniczej; przy czym konsument nie ma wiedzy, w jakim terminie od dokonania transakcji organizacja płatnicza przekaże taką informację bankowi.

W nowszej wersji regulaminu obowiązującej od dnia 6 sierpnia 2018 r. bank określił maksymalny 31 dniowy termin, w którym może nastąpić rozliczenie transakcji kartowej, a także skrócił termin na dokonanie obciążenia rachunku kwotą transakcji kartowej z 3 dni roboczych do 1 dnia roboczego. Postanowienia te wciąż jednak nieprecyzyjnie regulują kwestie, będące przedmiotem zarzutu. Konsument – na podstawie Regulaminu – w dalszym ciągu nie ma wiedzy, w którym momencie ustalany zostanie kurs walutowy wykorzystywany dla celów rozliczenia transakcji.

Prezes UOKiK uwzględnił specyfikę dotyczącą czterostronnych systemów kart płatniczych, wziął pod uwagę także okoliczność, że proces wykonania transakcji płatniczej uzależniony jest od innych podmiotów niż bank będący wydawcą kart płatniczych, a w szczególności samo zainicjowanie procesu rozliczenia transakcji uzależnione jest od działania agenta rozliczeniowego. Niemniej jednak, nawet w sytuacji, w której bank nie ma wpływu na termin faktycznego przekazania przez organizację płatniczą informacji o transakcjach kartowych do rozliczenia (z uwagi na złożoność powiązań instytucji rynku płatniczego), obowiązek informacyjny powinien być realizowany w sposób jak najbardziej precyzyjny.

W przedmiotowej decyzji Prezes UOKiK stwierdził co prawda naruszenie zbiorowego interesu konsumentów i nakazał zaniechanie stosowania praktyki przez bank, jednak ze względu na okoliczności poprzestał jedynie na wskazanym wyżej nakazie zaniechania praktyki i usunięcia jej skutków poprzez złożenie oświadczenia na stronie internetowej banku oraz mediach społecznościowych z informacją o decyzji Prezesa UOKiK.

IV. Podsumowanie

Analiza decyzji wydanych przez Prezesa UOKiK w 2022 roku w sprawach nadużyć instytucji finansowych wobec konsumentów pozwala stwierdzić, że działania tego organu były skierowane na obszary istotne z punktu widzenia interesów konsumentów, w których występowały naruszenia. Mimo że zostały one zidentyfikowane już wcześniej, to w okresie pandemii COVID-19 i następującego po niej spowolnienia, wzrostu stóp procentowych i rosnącej inflacji nie tylko nie straciły na znaczeniu, lecz były jasnym sygnałem dla instytucji finansowych, że Prezes UOKiK zamierza egzekwować stosowanie przepisów prawa ochrony konsumenta usług finansowych wszędzie tam, gdzie występują nadużycia ze strony praktyki rynkowej. Rynek finansowy jest tym sektorem gospodarki, w którym ich skala nie słabnie, a skutki, w tym także finansowe, są niezwykle dotkliwe dla wszystkich uczestników tego rynku, zwłaszcza tych dotkniętych niewłaściwymi praktykami. Te stwierdzone przez Prezesa UOKiK w 2022 r. dotyczyły kredytu konsumenckiego, w szczególności

zawsze newralgicznego obszaru kosztów, wprowadzenia w błąd przy oferowaniu konsumentom inwestycji finansowych, w tym propagowania bądź prowadzenia systemów promocyjnych typu piramida, jak również stosowania niedozwolonych postanowień we wzorcach umów, zwłaszcza opłat alokacyjnych stosowanych w umowach ubezpieczeń na życie z funduszem inwestycyjnym UFK, ale także śmierci współposiadacza rachunku we wzorcach umów rachunku bankowego oraz wykonywania zleceń w obrocie na rynku instrumentami OTC.

Prezes UOKiK, stwierdzając w wydawanych decyzjach różne formy tychże nadużyć, a tym samym w ramach sprawowanego przez niego nadzoru nad praktykami rynkowymi instytucji finansowych wobec konsumentów, skorzystał także z dodatkowych instrumentów wzmacniających ich skuteczność, a mianowicie – nakładania kar na osoby zarządzające, niezależnie od kar finansowych nakładanych na same instytucje.

Jak się wydaje, może być to dobrym czynnikiem presji na wewnętrzny nadzór instytucji finansowych nad ryzykiem braku zgodności z prawem ochrony konsumenta w ramach komórek compliance funkcjonujących w każdej z tych instytucji, jak również przyczynić się do ugodowego załatwiania reklamacji i sporów na etapie przedsądowym i sądowym

Bibliografia

- Banasiński, C. i Piontek, E. (2009). *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska/Legalis.
- Prętki, M. i Wiercińska-Krużewska, A. (2016). W: A. Stawicki, E. Stawicki (red.), *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*. Wyd. II. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Rutkowska, E. (2002). Niedozwolone klauzule umowne w bankowym obrocie konsumenckim. *Prawo Bankowe*, (7/8).
- Rutkowska-Tomaszewska, E. (2013). *Ochrona prawna klienta na rynku usług bankowych*. Warszawa: LEX a Wolters Kluwer business.
- Rutkowska-Tomaszewska, E. i Choptiany, W. (2020). Supervision of the Polish Financial Supervision Authority over non-domestic entities on the consumer credit market in Poland and borrower protection. *Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego*, (8), 26–35. <https://doi.org/0000-0002-8710-5870>.
- Rutkowska-Tomaszewska, E. i Zwaliński, A. (2021). Umowne i ustawowe rozwiązania dotyczące „wakacji kredytowych” w sytuacji pandemii COVID-19: prawo – praktyka – a rzeczywista ochrona kredytobiorcy konsumenta. *internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny*, 7(10), 100–120.
- Rutkowska-Tomaszewska, E. i Zwaliński, A. (2022). Decyzje Prezesa UOKiK w sprawach stosowania niedozwolonych klauzul we wzorcach umownych dotyczących usług finansowych za lata 2020–2021. *internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny*, 1(11), 79–98. <https://doi.org/10.7172/2299-5749.IKAR.1.11.6>
- Szwaja, J. (2000). *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz*. Warszawa: C.H. Beck.